

บทที่ 4

สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเมืองเชียงใหม่

เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนบนในทุกๆด้าน เช่น การศึกษา การท่องเที่ยว หัตถกรรม การค้า การเงิน และการเกษตร การเป็นศูนย์กลางความเจริญของเชียงใหม่นี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาซึ่งเป็นอาณาจักรหนึ่งที่เป็นอิสระ การเป็นเอกราช ทำให้เชียงใหม่ได้พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี จนมีลักษณะเฉพาะของตนขึ้น

ความเจริญรุ่งเรืองของเชียงใหม่ได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะได้รวมเป็นอาณาจักรส่วนกลาง หรือเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยแล้วก็ตาม เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เริ่มตั้งแต่มีทางรถไฟเชื่อมต่อกับกรุงเทพฯ มีผลทำให้การค้ามีความเติบโตขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของเชียงใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็วเมื่อประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติครั้งแรก (พ.ศ.2504) ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี นับจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2543) ซึ่งกำลังอยู่ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เชียงใหม่ได้รับการพัฒนาที่ไม่ต่างจากกรุงเทพฯ มากนัก

ผลของการพัฒนาโดยให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญในภาคเหนือตอนบนนี้ ดวงจันทร์ อภาวชูธรรม (2539, หน้า 6) กล่าวว่าทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบริการและอุตสาหกรรม ปัจจัยที่ทำให้เชียงใหม่เติบโตจนเป็นเมืองหลักนี้ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2538) กล่าวว่า มี 8 สาเหตุหลักๆ คือ การเป็นศูนย์กลางการจ้างงาน ศูนย์กลางราชการ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการ ศูนย์กลางการศึกษา ศูนย์กลางการค้าปลีกและส่ง ศูนย์กลางการเงิน และการธนาคาร ศูนย์กลางด้านศิลปวัฒนธรรม และศูนย์กลางด้านการแพทย์และสาธารณสุข

ตลอดเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สภาพการณ์ในเชียงใหม่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว คนเชียงใหม่เองก็ปรับตัวแทบไม่ทัน โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2529 ซึ่งรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นต้นมา

เชียงใหม่ใช้ผังเมืองรวมขยายเขตเมืองออกไปรอบนอก เพื่อรองรับความเจริญมีการกว้านซื้อที่ดินและสร้างสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม คอนโดมิเนียม

ฯลฯ จากพัฒนาการเหล่านี้ นอกจากจะได้สร้างความเจริญให้เมืองเชียงใหม่แล้ว ยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น อำนวยการตัดสินใจถูกรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง การกำหนดให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักในการพัฒนาของภาคเหนือตามทฤษฎีที่สร้างความเจริญที่จุดศูนย์กลาง เพื่อขยายไปสู่รอบนอกทำให้เกิดอัตราการเจริญเติบโต ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ธุรกิจ การบริหาร การลงทุน รวมถึงสถานศึกษาต่างๆ กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองเชียงใหม่ ไม่ได้กระจายไปสู่อำเภอรอบนอกเท่าที่ควร ซึ่งขัดแย้งกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของเชียงใหม่ที่มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะ มีที่ราบเพียง 30% ในขณะที่พื้นที่สูงและเขตภูเขาไปถึง 70% ทำให้เกิดภาวะอากาศเป็นพิษ จากควันรถและโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสีย ความแออัดในเมือง การกระจายรายได้ ตลอดจนช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบท ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (ดวงจันทร์ อภาวัชรุต, 2535) เมืองเชียงใหม่จึงมีปัญหาด้านสังคมหลายอย่าง คล้ายกรุงเทพฯ เช่น

1. ปัญหาอพยพ และชุมชนแออัด

การพัฒนาเศรษฐกิจ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักในระยะ 30 กว่าปีที่ผ่านมาส่งผลให้เชียงใหม่เกิดความล้มเหลวของภาคเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรจากต่างอำเภอและต่างจังหวัดในภาคเหนือต่างหลั่งไหลเข้ามาหางานทำ โดยเป็นแรงงานรับจ้างในเมือง เชียงใหม่

นภดล มุลลิน (2537, หน้า 1) พบว่าผู้ที่ทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ร้อยละ 71.3 อพยพมาจากจังหวัดในภาคเหนือ ร้อยละ 17.6 มาจากจังหวัดในภาคกลาง ร้อยละ 7 มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 2.1 มาจากภาคใต้ และร้อยละ 2 มาจากภาคตะวันออก

แต่ระบบเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สร้างไว้ขายนักท่องเที่ยวและเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ชนชั้นกลางที่แสวงหากำไรจากธุรกิจภาคบริการ คนที่ด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ เช่น คนยากจน ด้อยการศึกษา ชนกลุ่มน้อย ฯลฯ จึงไม่มีกำลังจะซื้อที่ดินสำหรับอยู่อาศัยได้ จึงต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมดา ที่ไม่มีคนสนใจจะอยู่อาศัยมาก่อน เพราะสภาพพื้นที่ไม่เหมาะแก่การพักอาศัย เช่นบริเวณกำแพงเมืองเก่า คูเมือง ริมแม่น้ำต่างๆ

จากการศึกษาเรื่อง "รายงานการสำรวจข้อมูลชุมชนในเขตเมืองเชียงใหม่" สํารวจและให้ข้อมูลว่า ชุมชนแออัด 58 ชุมชนมีจำนวนบ้านในชุมชนรวมกันได้ 6,336 หลัง จำนวนครอบครัวประมาณ 6,730 ครอบครัว (อ้างใน ชุมชนแออัด, 2542, หน้า 77)

เด็กเร่ร่อนขายดอกไม้ ขอบทานในบริเวณไนท์ บาซาร์ส่วนใหญ่เป็นเด็กชายเขาที่อพยพเคลื่อนย้ายลงมาจากภูเขาหรือข้ามชายแดนพม่าตามครอบครัว อาศัยอยู่ที่ชุมชนแออัดส่วนหนึ่ง

2. ปัญหายาเสพติดและเยาวชน

จากการที่เมืองเชียงใหม่เป็นแหล่งการท่องเที่ยว วัยรุ่นสามารถซื้อขายเสพติดไม่ยากเลย ที่ดิสโกเธค ในบาร์เบียร์ สถานศึกษา เด็กเร่ร่อนมีอัตราเสี่ยงที่จะติดยาเสพติดสูง และเด็กบางคนเข้าสู่การค้าขายยาเสพติดและกลายเป็นตัวแทนจำหน่าย

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) พบว่าปี 2540 มีเด็ก 110,000 คน และเยาวชน 57,000 คน ถูกจับกุมในคดียาเสพติดและในจำนวนผู้เข้ารับการรักษาจำนวน 38,895 คนเป็นกลุ่มเยาวชนถึง 50% นอกจากนี้ในรอบ 6 ปี (2535-2540) ที่ผ่านมามีผู้เข้ารับการรักษาบำบัดมีแนวโน้มสูงขึ้น โดย 80% เป็นผู้ป่วยรายใหม่ และส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน (มติชน, 25 ธันวาคม 2541)

ในกรณีจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลสถิติผลการจับกุมคดียาเสพติด ตั้งแต่ปี 2537-2543 แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนคนที่ถูกจับกุมคดียาเสพติดไม่ต่ำกว่า 4,000 คนทุกปี ซึ่งจำนวนมากที่สุดใภูมิภาคเหนือรวม 17 จังหวัด (สถิติ ปปส. จังหวัดเชียงใหม่ 2543)

3. ปัญหา HIV/AIDS

การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ส่งผลให้สถานบริการทางเพศ และหญิงขายบริการทางเพศทั้งที่เปิดเผย และแอบแฝง เพิ่มมากขึ้น HIV/AIDS เป็นโรคติดต่อชนิดหนึ่งที่แพร่กระจายอย่างเป็นวงกว้างจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อเอดส์ และกำลังเป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบในหลายด้าน คาดกันว่าคนไทยมีผู้ติดเชื้ออยู่ประมาณ 950,000 คน เฉพาะใน 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีอัตราผู้ติดเชื้อถึง 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วประเทศ และผู้ติดเชื้อเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นเยาวชนกลุ่มอายุ 15-24 (กรุงเทพธุรกิจ, 2 ธันวาคม 2541)

เด็กเร่ร่อนในเมืองเชียงใหม่ก็ตกอยู่ในภาวะความรุนแรงระบาดของเชื้อเอดส์ ค่อนข้างสูง เพราะเด็กเร่ร่อนมักมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น ติดยาเสพติดและขายบริการทางเพศ เด็กเร่ร่อนเหล่านี้ประสบปัญหาขาดที่พึ่ง ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาและด้วยโอกาสที่จะได้รับบริการต่างๆ

4. เด็กเร่ร่อน

ปัญหาเด็กเร่ร่อน เป็นปัญหาหนึ่งของสังคมเมือง โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพฯ และเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น ปัญหาเด็กเร่ร่อนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น การอพยพ ชุมชนแออัด ความยากจน แรงงานเด็ก ยาเสพติด โรคเอดส์ โสเภณีเด็ก รวมถึงปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและชนกลุ่มน้อย

การแก้ไขปัญหาลูกเร่ร่อนเป็นเรื่องยากลำบาก เพราะคนทั่วไปไม่มีทักษะในทางลบต่อเด็กเร่ร่อน ยังไม่ได้รับรู้ปัญหาเด็กเร่ร่อน ชาวเชียงใหม่เมื่อได้รับคำถามให้แสดงความคิดเห็นต่อเด็กเร่ร่อน คำตอบที่ได้คือ “ที่เชียงใหม่ก็มีเด็กเร่ร่อนด้วยหรือ” “เด็กเร่ร่อน? อยู่ที่ไหนยะ” “เคยเห็นเด็กขายดอกแถวไนท์ บาซาร์” ... คำตอบทำนองนี้ สะท้อนให้เห็นว่าชาวเชียงใหม่ยังไม่รู้ปัญหาในสังคมเมืองของตน และมองเด็กเร่ร่อนเป็นปัญหา “เด็กๆ” เท่านั้น

วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ เตือนว่าในปี 2000 เมืองไทยจะมีเด็กเร่ร่อนเดินกันเต็มเมือง ถ้าคำนวณแล้วไม่ต่ำกว่า 20,000 คน (มติชน 26 พฤษภาคม 2542) เชียงใหม่ก็เช่นกัน เนื่องจากเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และความเจริญในทุกด้านของภาคเหนือตอนบน เมื่อเกิดสภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในช่วงปี 2539-2540 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อออกมาเร่ร่อนในเมืองเชียงใหม่มากขึ้น

สภาพทั่วไปของเด็กเร่ร่อน ในเมืองเชียงใหม่

สภาพการเร่ร่อนของเด็กเร่ร่อนในเขตเมืองเชียงใหม่ แบ่งได้ 2 ลักษณะตามอายุ

ลักษณะที่ 1 เด็กวัยรุ่นอายุประมาณ 15 ปีขึ้นไป จนถึงประมาณ 25 ปี ส่วนใหญ่เป็นเด็กคนไทย และมาจากต่างอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ และจากต่างจังหวัดในภาคเหนือตอนบน เด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้หนีออกมาจากบ้านโดยสาเหตุจากปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย พ่อแม่หย่าร้างกันแล้วทิ้งเด็กให้เป็นภาระของญาติพี่น้อง ครอบครัวที่พ่อหรือแม่เสียชีวิตกระทันหันทำให้เด็กขาดความอบอุ่น ไม่ได้รับความรัก จึงหนีออกจากบ้าน

เมื่อออกจากครอบครัวมาเร่ร่อนในเมืองก็จะเข้าสู่กลุ่มเพื่อนที่มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน ทุกคืนเด็กจะมาพบกันบริเวณลานท่าแพ นั่งพูดคุยมั่วสุม สูบบุหรี่ เด็กเร่ร่อนบางคนขายบริการทางเพศแก่คนไทยและชาวต่างชาติ บางคนทำงาน เช่นเป็นเด็กเสิร์ฟ เด็กปั๊ม บ้าง แต่มักจะทำงานไม่นาน เด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้ได้เช่าห้องพักอยู่บริเวณท่าแพ โดยอยู่รวมกับเพื่อน 3-4 คน

ลักษณะที่ 2 เป็นเด็กเร่ร่อนที่ยังเป็นเด็กเล็ก มีอายุประมาณ 4 -14 ปี เด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวเขาเผ่าอาข่า และไม่มีสัญชาติไทย เด็กเร่ร่อนเหล่านี้อพยพเข้ามาในเมืองเชียงใหม่เพื่อหาเงิน เด็กเร่ร่อนเหล่านี้มาจากหมู่บ้านบนภูเขาในเขตประเทศไทย และเข้ามาจากพม่าโดยผ่านอำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย ลักษณะการเดินทางเป็นแบบคนเดียวมากับพี่น้องที่ลงมาก่อน และมาทั้งครอบครัว เด็กเร่ร่อนบางคนก่อนที่อพยพเข้ามาอยู่เชียงใหม่ ได้เป็นเด็กเร่ร่อนขอลานที่อำเภอแม่สลายมาตั้งแต่อายุประมาณ 2 ปี

อาชีพหลักของเด็กเร่ร่อนเหล่านี้ ได้แก่การขายดอกไม้ การขอลานจากนักท่องเที่ยว แอวกบาร์เบียร์ บริเวณท่าแพ และไนท์บาสซาร์ เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวในชุมชนแออัด ในหลายกรณี พ่อแม่ได้ติดยาเสพติด พ่อแม่ของเด็กเร่ร่อนบางคนเป็นพวกมิจฉาชีพ มีการค้าขายยาเสพติด และเคยถูกตำรวจจับและถูกจำคุก เด็กเร่ร่อนที่ดำเนินชีวิตทำงานนี้บางคนอาศัยอยู่กับเพื่อนที่ติกร้าง

พื้นที่เร่ร่อนในเขตเมืองเชียงใหม่

เด็กที่หนีออกจากบ้าน ได้ไปใช้ชีวิตเป็นเด็กเร่ร่อนตามบริเวณต่างๆ ในเขตเมืองเชียงใหม่ได้แก่

1. พื้นที่บนลานท่าแพ

ลานประตูท่าแพเป็นสถานที่ที่ทางราชการหรือหน่วยงานเอกชนต่างของจังหวัดเชียงใหม่ได้ใช้เป็นพื้นที่สำหรับจัดงานเทศกาลต่างๆ เมื่อมีการจัดงานได้มีคนเข้ามาเที่ยวบริเวณนี้เป็นจำนวนมากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ลานท่าแพอยู่ในพื้นที่ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวรอบๆ ลานท่าแพมีโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ราคาถูกซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมาก รวมถึงมีสถานบริการ สถานบันเทิงต่างๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก

ลานท่าแพจึงเป็นที่นัดพบของเด็กเร่ร่อนทุกคืน เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่เป็นเยาวชนอายุประมาณ 15-25 ปี ซึ่งเรียกตัวเองว่า “เด็กบนลาน” หรือ “คนบนลาน” เด็กเร่ร่อนได้ใช้พื้นที่บนลานท่าแพเป็นแหล่งหาเงิน รวมถึงเป็นที่พักผ่อน โดยเด็กเร่ร่อนบนลานจะนั่งสูบบุหรี่คุยกันทุกคืนจนดึก ประมาณสองนาฬิกา เด็กเร่ร่อนที่ลานท่าแพนี้มาจากที่มาจากต่างจังหวัด

ในภาคเหนือ เช่น เชียงราย แม่ฮ่องสอน แพร่ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่มาจากในเมืองเชียงใหม่ และมาจากต่างอำเภอ เช่น เชียงดาว สวรรค์ ผาง

(บริเวณลานท่าแพ)

2. พื้นที่ไนท์ บาซาร์ / บาร์เกย์

ไนท์บาซาร์บนถนนช้างคลานเป็นแหล่งขายของหัตถกรรมพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของเชียงใหม่ ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเดินชมและซื้อของที่ระลึก และเป็นบริเวณหนึ่งที่เด็กเร่ร่อนนิยมไปเดิน เด็กเร่ร่อนบริเวณนี้ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเด็ก อายุประมาณ 4-14 ปี เด็กเล็กจะแต่งตัวใส่เสื้อกางเกง ไม่ใส่รองเท้าเดินไปเดินมาระหว่างหมู่นักท่องเที่ยวเพื่อขอทานและขายพวงมาลัยแก่คนต่างชาติ โดยพูดภาษาอังกฤษว่า "เตน บาท" (ten baht)

ส่วนตอนกลางของถนนไนท์บาซาร์ มีตึกซึ่งเป็นศูนย์ร้านขายของในตึกไนท์บาซาร์ ด้านหน้าทางเข้า 2 ช่องทาง ช่องทางซ้ายเป็นบาร์ผู้หญิง คือ ผู้หญิงขายเหล้าให้บริการแก่แขกผู้ชาย และอีกช่องทางหนึ่งคือช่องทางทางขวา เป็นบาร์เกย์ คือบาร์ที่ผู้ชายไปเที่ยวรับบริการจากเด็กเลิฟฟีที่เป็นผู้ชาย ในบาร์เกย์นี้แขกที่มาเที่ยวเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เป็น "ฝรั่ง" ซึ่งก็คือชาวต่างชาติที่มาจากประเทศตะวันตก เจ้าของบาร์บางแห่งก็เป็นฝรั่งเหมือนกัน

เด็กเร่ร่อนโดยเฉพาะเด็กชายอายุประมาณ 10-16 ปี เข้ามานั่งพูดคุยกับแขกในบาร์ เด็กที่นี้มักจะแต่งตัวสะอาด ใส่เสื้อผ้าที่ดูดี ใส่รองเท้าและนาฬิกา สถานที่แห่งนี้นับว่าเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีการติดต่อซื้อขายบริการทางเพศกันมาก เด็กเรียกแขกว่า "papa" ซึ่งเป็นเพโดไฟล์ (pedophile) หมายถึงคนที่ชอบมีสัมพันธ์ทางเพศกับเด็กนั่นเอง คนเหล่านี้ให้เด็ก

ช่วยเหลือทำ "Masturbation" หรือไม่ก็ให้เด็กดูการกระทำของเขาหรือบางคนถ่ายรูปของเด็ก
ในลักษณะเป็นภาพลามก (pornography)

(บริเวณไนท์บาร์ชา/บาร์เกย์)

3. ดิกร้าง

ดิกร้างตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณไนท์บาร์ชา เป็นดิกร้างที่มีขนาดใหญ่ เด็กเร่ร่อนและ
ชาวเขาที่อพยพมาหางานทำแล้วไม่มีที่อยู่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ที่ดิกร้างแห่งนี้ พื้นที่ของดิกร้าง
เหมาะแก่การเป็นที่อยู่เพราะมีที่หลบแดดหลบฝนได้เป็นอย่างดี ส่วนใต้ของตัวดิกร้างเป็นสระน้ำที่
เหมาะแก่การทำควมสะอาดร่างกาย และสามารถจับปลาที่อยู่ในสระมาทำอาหารได้

(บริเวณดิกร้าง)

4. ชุมชนลอยเคราะห์ซอย 3

ชุมชนลอยเคราะห์ ซอย 3 เป็นชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในเขตเมืองเชียงใหม่ ทางเทศบาลจัดทะเบียนชื่อชุมชนว่า "ชุมชนสองพี่น้อง" ปีที่ก่อตั้งคือ พ.ศ.2533 ตั้งอยู่บริเวณถนนลอยเคราะห์ ซอย 2 และซอย 3 และบริเวณด้านทิศตะวันออกของวัดลอยเคราะห์

ทิศเหนือ วัดช่างฆ้อง

ทิศใต้ ถนนศรีดอนไชย

ทิศตะวันออก ถนนลอยเคราะห์ ซอย 3

ทิศตะวันตก โรงเรียนตรุณนิมิต

โดยเฉพาะทิศตะวันออก ถนนลอยเคราะห์ซอย 3 มีชุมชนแออัดที่ชาวเขาอพยพย้ายมาอาศัยอยู่ เด็กเร่ร่อนเผ่าอาข่าที่ขายดอกไม้และชอทานในบริเวณไนท์บาซาร์ และบาร์เบียร์ที่ทำแพเด็กเร่ร่อนบางคนมีสัญชาติไทย และส่วนใหญ่ยังไม่มีสัญชาติไทย เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนกับพ่อแม่ที่อพยพเข้ามาด้วยกัน ครอบครัวของเด็กเร่ร่อนอพยพลงมาจากหมู่บ้านบนภูเขาในประเทศไทย และข้ามชายแดนพม่า เร่ร่อนชอทานที่แม่สลาย จังหวัดเชียงรายมาตามร้านอาหาร บ้านและอพยพมาอยู่เชียงใหม่ในที่สุด โดยเช่าห้องประมาณเดือนละ 1,200 บาท อยู่ในชุมชนลอยเคราะห์ซอย 3 สภาพชุมชนที่นี่ค่อนข้างแออัดมาก ทางเดินเข้าไปในซอยวกวน ในชุมชนมีห้องแถวที่เป็นไม้ เด็กเร่ร่อนที่นี่ก็ไม่รู้กันว่าบ้านเพื่อนอยู่ตรงไหนบ้าง

(บริเวณชุมชนแออัด)

5. พื้นที่สวนหย่อม (สวนสาธารณะตลาดต้นลำไย)

สวนหย่อมริมแม่น้ำปิงที่อยู่ในบริเวณตลาดวโรรส ซึ่งคนเชียงใหม่เรียกว่า "กาดหลวง" หรือตลาดใหญ่นั้น ตอนกลางคืนเด็กวัยรุ่นชายที่เป็นเกย์จะมาหาเด็กเร่ร่อนผู้ชาย และมาเที่ยวที่นี้ด้วย

บรรยากาศของสถานที่นี้ตอนกลางคืน นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้ามาเที่ยวบริเวณนี้ เด็กเร่ร่อนบางคนถือโอกาสตมกาวอยู่ในที่มีตล็ดๆ โดยนั่งอยู่ริมฝั่งน้ำเพื่อฟังเพลงจากร้านอาหารฝั่งตรงข้าม เด็กเร่ร่อนคนหนึ่งได้เล่าว่า "ชอบมาเที่ยวที่นี้เพราะว่าบรรยากาศดี ได้ฟังเพลงฟรี เวลาไม่สบายใจจะไปที่นั่นคนเดียว"

(บริเวณสวนหย่อม)

6. บ้านร้างใกล้สะพานเหล็ก

บริเวณใกล้สะพานเหล็กที่ข้ามแม่น้ำปิง มีบ้านร้างแห่งหนึ่ง เป็นสถานที่สำหรับเด็กเร่ร่อนได้เข้ามาอาศัยหลบหนาว เด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้มีประมาณ 10 กว่าคน มีอายุตั้งแต่ 12-25 ปี อาศัยอยู่ร่วมกัน ชีวิตของเด็กที่นี่ได้มีการช่วยเหลือซึ่งหากัน เด็กเร่ร่อนที่นี่จะนอนตื่นสาย ช่วงเวลาก่อนเที่ยงจะไปขอข้าวที่วัดมาทานด้วยกัน เมื่อเด็กเร่ร่อนคนหนึ่งได้เงินมากก็ไปซื้อข้าวที่ตลาดวโรรสมาทานด้วยกัน

เด็กเร่ร่อนคนหนึ่งในกลุ่มนี้กล่าวว่า "ที่นี่เราช่วยกันไม่มีของใครมันได้เงินมาก็แบ่งกัน ซื้อข้าวมาก็แบ่งกัน กินด้วยกัน เวลาที่ไม่มีอะไรก็ไปหาแขกแถวไนท์บาร์ซาร์ บางคนเก็บขยะ เก็บขวดขาย วันหนึ่งได้เงินประมาณ 200 บาท"

(บริเวณบ้านร้าง)

การช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน – กรณีขององค์กรเอกชน

กลุ่มอาสาพัฒนาเด็กเป็นองค์กรเอกชนแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ ทำงานช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนโดยตรง โดยใช้แนวคิดกระบวนการฝึกทักษะชีวิต " Life Skill Training " ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มอาสาเน้นการฝึกทักษะในการดำรงชีวิตของเด็ก ซึ่งมี 9 ทักษะที่เด็กเร่ร่อนขาดคือ

1. ทักษะในการประเมินสถานการณ์
2. ทักษะในการคิดหาทางเลือกและการจัดลำดับทางเลือก
3. ทักษะในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเลือกทางที่เหมาะสมที่สุด
4. ทักษะในการประเมินความสามารถของตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า
5. ทักษะในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมภายใต้ความกดดัน
6. ทักษะในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
7. ทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดความคิดและการตัดสินใจ
8. ทักษะในการปฏิเสธ เจริญต่อรองกับผู้อื่น
9. ทักษะในการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตาม

วัตถุประสงค์ในการทำงานของกลุ่มอาสา ได้แก่

1. เพื่อให้การช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเด็กและเยาวชนเร่ร่อนในเขตเทศบาล จังหวัดเชียงใหม่

2. ลดพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเด็กและเยาวชนเร่ร่อนในเขตเทศบาล จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประสานการทำงานในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเร่ร่อนระหว่างองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน

กิจกรรมหลักของกลุ่มอาสาและพัฒนาเด็ก มี 2 อย่างคือ

1. งานภาคสนาม

“ครูข้างถนน” ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่และกลุ่มอาสาสมัครลงพื้นที่เพื่อพบปะกับเด็กเร่ร่อนตามสถานที่ต่างๆ เช่น บนลานประตูท่าแพ ไนท์บาซาร์ สวนสาธารณะต่างๆ และทำกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นการ “ฝึกทักษะชีวิต” เป็นหลัก เด็กเร่ร่อนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมจะมาด้วยความสมัครใจ แนวคิดการ “ฝึกทักษะชีวิต” คือการฝึกทักษะในการดำเนินชีวิต โดยมีเป้าหมาย 2 ระดับ คือ เพื่อป้องกันโรคเอดส์ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเด็ก

ทักษะชีวิตที่ฝึกให้กับเด็ก เช่น ทักษะการประเมินสถานการณ์ ทักษะในการปฏิเสธและการเจรจาต่อรองอย่างรักษาน้ำใจ ทักษะการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น ทักษะต่างๆ เหล่านี้จะแทรกไว้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น เกมส์ ละคร และการสนทนากลุ่มย่อยซึ่งจะสร้างให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กมากที่สุด

2. งานบ้านพัก

บ้านพักเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กลุ่มอาสาได้จัดบ้านพักสำหรับเด็กและเยาวชนเร่ร่อนเพื่อให้ได้รับการบริการด้านปัจจัย 4 และการให้คำปรึกษาจากครู ให้ลดพฤติกรรมเสี่ยงและให้เด็กได้เห็นทางออกของตัวเอง และกลับเข้าสู่สังคมปกติต่อไป เด็กที่อาศัยอยู่บ้านพักจะได้โอกาสเรียนต่อหรือฝึกอาชีพ และหางานทำ

สำหรับเด็กเร่ร่อน การออกจากบ้าน คือการแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า และทางเลือกสุดท้าย เด็กต้องการความอบอุ่น ความรัก ความเข้าใจ และการยอมรับจากครอบครัว แต่เด็กทนไม่ได้กับสภาพกดดันในครอบครัวจึงออกมาจากบ้าน ช่วงแรกเร่ร่อนตามลำพัง และคบเพื่อนที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน ซึ่งเด็กได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน “เพื่อน” คือที่พึ่งพิง เด็กเร่ร่อนจึงได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมาก และเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างแม้แต่

พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่นการเสพยาเสพติด แต่ในความจริง เด็กไม่ต้องการที่จะตกอยู่ในสภาพที่มีเดเช่นนี้

3. งานการศึกษาอกระบบ

ทางกลุ่มอาสาได้จัดให้มีการสอนการศึกษาอกระบบขึ้นที่กลุ่มอาสา เนื่องจากเด็กเร่ร่อนที่ต้องการเรียนหนังสือหลายคน ไม่สามารถไปเรียนร่วมกับเด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียนหรือในกลุ่มอื่นๆ ที่จัดให้มีการเรียนการสอนการศึกษาอกระบบขึ้น สาเหตุหนึ่งมาจากเด็กไม่มีเงินไปเรียน ตัดยาเสพติด อายุมากแล้วอายุที่จะไปเรียนร่วมกับน้องๆ และใช้ชีวิตอิสระมานานแล้วอยู่ในกฎระเบียบไม่ได้ เป็นต้น

4. งานค่ายฝึกทักษะชีวิต

ค่ายฝึกทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มอาสา ที่จัดให้เด็กเร่ร่อนได้มีโอกาสสัมผัสธรรมชาติ ได้ห่างจากการใช้ชีวิตประจำวันซึ่งมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด และเสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์ รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ โดยใช้เวลาในการเข้าค่ายประมาณ 2 คืน 3 วัน ในค่ายเด็กเร่ร่อนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เด็กเร่ร่อนได้มองชีวิตของตนเองในแต่ละช่วงที่ผ่านมา รวมทั้งให้มองถึงอนาคตของตนเอง ให้เด็กเร่ร่อนได้เห็นถึงคุณค่าและจุดมุ่งหมายในชีวิตของตนเอง การฝึกทักษะชีวิตเพื่อเป็นการป้องกันยาเสพติด โรคเอดส์ หรือเพื่อให้เด็กเร่ร่อนได้ลดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อที่จะสามารถกลับไปใช้ชีวิตปกติในสังคมได้

เด็กเร่ร่อนหลายคนที่ผ่านมาการเข้าค่ายฝึกทักษะชีวิต ได้กำลังใจจากกลุ่มเพื่อน ครู ทำให้มีกำลังใจที่จะใช้ชีวิตของตนเองใหม่ โดยกลับไปเรียนหนังสือ ไปฝึกอาชีพ หางานทำ เป็นต้น

5. งานประสานงาน

ในการทำงานของกลุ่มอาสา กิจกรรมด้านการประสานงานเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะเมื่อเด็กเร่ร่อนได้ออกมาจากค่าย หรือได้รับคำปรึกษา และเด็กเร่ร่อนมีความต้องการที่จะเรียนหนังสือ ฝึกอาชีพ หรือหางานทำก็ตาม กิจกรรมต่างๆ ที่เด็กเร่ร่อนต้องการ หลายกิจกรรมที่ทางกลุ่มอาสา ไม่สามารถจัดให้ได้ แต่ได้มีองค์กรภายนอกได้จัดกิจกรรมเหล่านี้อยู่แล้ว ดังนั้นทางกลุ่มอาสาจึงได้มีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือใน

การส่งเสริมให้เด็กเร่ร่อนเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรนั้นๆ ด้วย เช่น กิจกรรมฝึกอาชีพ ได้ประสานงานขอความร่วมมือจาก ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดลำปาง เป็นต้น